

СУЧАСНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ НОВОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ

У статті проаналізовано дефініцію поняття “парадигма”, розглянуто класифікації основних освітніх парадигм. Охарактеризовано тенденції розвитку сучасної освіти з погляду різних освітніх моделей.

Ключові слова: парадигма, освітня парадигма, освіта, освітній простір, модель освіти.

Постановка проблеми, її зв’язок із важливими завданнями. Сучасний етап суспільно-економічного розвитку людства відзначається поєднанням фундаментальних змін у соціально-економічних відносинах із ускладненням суспільно-політичної організації діяльності соціумів, найвиразнішими серед яких є явища глобалізації (культурної глобалізації), демократизації, децентралізації, сцієнтизму, прагматизму, які є наслідками енергетичного, демографічного, екологічного й багатьох інших “вибухів”.

Як зазначає В. Андрущенко, Україна, як, власне, і весь світ, намагається відшукати соціальну, економічну та науково-технологічну платформи виживання, нову парадигму підготовки людини до життя, яка б забезпечила не лише адаптивне ставлення до дійсності, але й розвиток самої дійсності відповідно до людських вимірів життя, продиктованих ідеалами ХХІ ст. Центром цієї парадигми є освіта, яка розвивається як відповідь на виклики цивілізації і водночас як відповідь на потреби людини знайти своє місце і можливості самореалізації в новому глобальному просторі [2, с. 6].

Таким чином, освітні процеси у механізмах функціонування значної кількості держав набувають особливого значення і поступово стають центральним елементом механізмів глобалізації, демократизації, децентралізації та ін. За таких умов освіта набуває “всепроникного” характеру, оскільки представлена (безпосередньо або опосередковано) в усіх без винятку сферах людської діяльності, що, у свою чергу, є підтвердженням власної зацікавленості освітнім процесом кожної суспільної-політичної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених її частин. Сучасні соціально-філософські рефлексії освіти в Україні представлені дослідженнями В. Андрущенко, В. Астахової, М. Горлача, О. Дусавицького, С. Клепка, Г. Клімової, В. Корженка, В. Кременя, М. Култаєвої, В. Лутая, В. Огнев’юка, І. Радіонової, М. Романенка та інших авторів. Аналіз праць В. Лутая, С. Клепка, В. Корженка засвідчує всюдиприсутність (іманентну

присутність) суб'єкта освітнього простору й осмислення проблематики суб'єкта в цілому внаслідок приналежності категорії “суб'єкт” до найзагальніших філософських універсалій. Дослідники Г. Клімова, В. Огнев'юк і М. Романенко ґрунтовно розглядають проблему суб'єкта в освітньому просторі, осмислюючи при цьому освіту як соціокультурний феномен, що пов'язаний з усіма іншими сферами суспільства. Однак недоліком цих досліджень, на наш погляд, є надто узагальнений або побіжний розгляд суб'єкта через незосередженість на зазначеній проблемі як основній.

Аналіз класичної системи освіти представниками різних галузей наукового знання – психологами і педагогами, соціологами і філософами – свідчить про те, що сучасна система освіти значною мірою не відповідає потребам суспільства. Нині проблемного характеру набули фундаментальні засади освітньо-педагогічної діяльності, а саме: ідеал освіти, її змістове наповнення, можливості класичних освітніх технологій. Така ситуація свідчить про кризовий стан класичної моделі освіти та про необхідність становлення основних засад нової освітньої парадигми.

З огляду на зазначене **метою** публікації є аналіз, узагальнення та осмислення філософсько-освітньої методології щодо становлення та розвитку нової парадигми освіти на сучасному етапі цивілізаційного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Основні положення класичної моделі системи освіти ґрунтуються на світоглядних засадах з раціоналістичним і гуманістичним філософським наповненням – це, передусім, раціональне сприйняття світу та утилітарно-практичне ставлення до нього. “Зрощення” онтологічної та гносеологічної проблематики у класичній філософії відображає такі риси класичної освітньої парадигми, як обов'язкова усвідомленість і відтворюваність освіти; першочергове значення її трансляційних функцій; приналежність освіти суб'єктові, який її ініціює і здійснює як діяльність. При цьому суб'єктом у класичному розумінні освіти завжди виступає вчитель, а об'єктом – учень [9, с. 2].

Класична модель освіти ґрунтується на таких основних принципах:

- головна цінність – точне знання (конкретизуюче гасло: “Знання – сила”); звідси впливає властива педагогічній діяльності орієнтація на прищеплення любові до наукового знання;
- абсолютизована нормативність, яка визначає характер відносин між учителем і учнем у навчальному процесі (учитель – носій знань);
- спосіб передавання знання за чітко визначеними і усталеними

методиками;

- універсальність навчальних програм;
- критерії успішності визначаються кількісними та якісними вимірами засвоєної інформації;
- стандартизація оцінок.

Ці положення загалом і дотепер діють в освіті та підпорядковані її основній меті – отриманню знань та орієнтуванню на інформаційну насиченість навчального процесу. За таких умов “людина освічена” є фактично “людиною інформованою”.

Незважаючи на значні досягнення в різних галузях науки і техніки, уможливлені, зокрема, і наявністю достатньо ефективної класичної освітньої моделі, вона, однак, має цілу низку суперечностей. Так, з одного боку, ідейною передумовою авторитарної системи освіти, так званого монологізму (сукупності освітніх методів, що асоціюються нині в її критиків з класичною освітньою парадигмою), є раціоналістичне уявлення про існування “безумовно правильної пізнавальної позиції” суб’єкта.

З іншого боку, саме в напрямі європейської раціоналістичної традиції формується концепт вільної й відповідальної особистості, становлення якої є результатом освіти. Подолання ж інших суперечностей класичної освітньої парадигми – між орієнтацією на розвиток особистості й вузькою спеціалізацією освіти; між декларованим правом і соціальними обмеженнями на отримання якісної освіти; між системно-соціальною функцією освіти і її роллю як форми підготовки фахівців – обумовлює напрями її трансформацій у XX і XXI століттях [9, с. 3].

Зазначені вище соціальні проблеми освіти досліджуються багатьма вітчизняними і зарубіжними дослідниками, серед яких В. Андрущенко, В. Астахова, В. Вікторова, М. Згуровський, К. Корсак, В. Кремень, В. Міщенко, Н. Щеглова, Е. Тофлер, Ф. Фукуяма, Б. Ліотар, Д. Белл та багато інших.

Майбутнє освіти пов’язують з формуванням засад нової освітньої парадигми, які (засади) покликані вирішити нагальні проблеми освіти та мати достатній потенціал для її подальшого розвитку. Проблеми нової парадигми освіти – реалізованого явища чи доленосної перспективи – викликають і донині низку дискусій у наукових колах та серед педагогічних працівників. Одним із “підводних каменів” є зміст самого терміна “парадигма” (“педагогічна парадигма”, “освітня парадигма”).

У філософію науки термін “парадигма” вперше ввів Г. Бергман. У філософському словнику “парадигму” визначено як сукупність теоретичних і методологічних передумов, що визначають конкретне наукове дослідження, яке

втілюється у науковій практиці на цьому етапі. Парадигма (грец. – *παράδειγμα* приклад, взірець) – теорія (модель постановки проблеми), прийнята за зразок вирішення дослідницьких завдань певним науковим співтовариством [5, с. 248].

Поняття “парадигма” постає фактично у ролі великої, узагальненої моделі світорозуміння. Ціннісне самовизначення суб’єктів педагогічного процесу повністю залежить від усвідомлення ними того, у рамках якої парадигми це самовизначення відбувається.

Уперше концепцію парадигми запроваджено до наукової теорії американським ученим Томасом Куном, який під парадигмою (так званою дисциплінарною матрицею) розуміє визнані всіма наукові досягнення, які протягом певного часу дають модель визначення проблем та їх вирішення науковою спільнотою. Парадигма – вихідна концептуальна схема, модель постановки проблем та їх вирішення, методів дослідження, які панували протягом певного історичного періоду в науковій спільноті. Це “дисциплінарна матриця” впорядкованих компонентів різного роду, які утворюють єдине ціле і функціонують як єдине ціле, забезпечуючи відносну повноту професійної комунікації та відносну суголосність професійних суджень наукової спільноти.

У педагогіці під парадигмою розуміють стабільну систему, яка тривалий час функціонує в діяльності освітніх закладів, закріплену теоретичними положеннями, нормативними документами, традиціями, кадровими та матеріальними ресурсами.

Освітню парадигму характеризують особливості теоретичних засад діяльності освітніх закладів, їхніх цілей і завдань, змісту освіти, форм, методів, засобів навчання, функції вихователів, позиції вихованців у навчально-виховному процесі, особливості управління навчальними закладами.

За умови збереження загального значення терміна “парадигма” – система взірців, методів, прийомів та способів пояснення – зміст поняття “освітня парадигма” знаходить своє висвітлення у контексті існування освітньо-історичного процесу як синтез онтологічних й індивідуальних аспектів педагогічного мислення і поведінки.

Генеza та еволюція педагогічних парадигм невіддільна від процесу соціокультурних змін; часу, в якому ці зміни відбуваються, та самої педагогічної думки, а точніше, її креативного змісту. Необхідність усвідомлення освіти як соціального явища потребує ретельного вивчення наявних освітніх парадигм.

Аналіз сучасних публікацій щодо педагогічних парадигм дав можливість проаналізувати такі їх види: авторитарно-імперативна і гуманна (Ш. Амонашвілі); когнітивна і афектно-емоційно-вольова (або особистісна) (Є. Ямбург); традиціоналістська, езотерична, науково-технократична та гуманітарна (І. Колесникова); традиціоналістська, раціоналістична і

феноменологічна (В. Пилиповський); авторитарна, маніпулятивна і підтримувальна (Г. Корнетов), природничо-наукова, технократична, езотерична, гуманістична і поліфонічна (О. Прикот), функціоналістська, гуманістична і езотерична (Б. Родионов і А. Татур) тощо.

Сучасна філософія, попри відсутність однозначного підходу до концептуалізації освітніх парадигм, виділяє такі їх види:

- *традиціоналістсько-консервативна парадигма*, основним елементом якої є система “готових”, “завершених” знань, умінь і навичок, яка транслюється пасивним об’єктам навчально-пізнавальної діяльності;

- *технократична парадигма* – в основі її організації навчання і виховання лежить репродуктивна діяльність об’єктів навчально-пізнавальної діяльності, спрямована на досягнення чітко фіксованих еталонів засвоєння знань і досвіду. У результаті формується світогляд, за якого спостерігається домінування засобів над метою, технологій цивілізації над загальнолюдськими інтересами, техніки над цінностями;

- *біхевіористська (раціоналістична) парадигма* – розглядає навчальну установу як шлях засвоєння знань з метою формування поведінки об’єктів навчально-виховного процесу. Провідним принципом освіти є регулювання зовнішніх умов процесу і реакція на нього учнів (студентів), які виробляють і набувають поведінковий репертуар (тобто набір способів поведінки);

- *гуманістична парадигма* – ставить у центр уваги розвиток учня (студента), його інтелектуальні потреби і міжособистісні стосунки. Її ядро – гуманістичний підхід до кожного суб’єкта навчально-виховного процесу, допомога в його особистому зростанні [6, с. 44].

У дослідженнях Ю. Яковця запропоновано така класифікація освітніх парадигм: *загальнонаукові парадигми* – визнаються всією науковою спільнотою незалежно від галузі знань та держави; *спеціалізовані парадигми* – утворюють теоретичні основи різних галузей знань і використовуються у практичній діяльності тієї галузі, до якої належать ці науки; *локальні парадигми* – несуть на собі відбиток специфічного пізнання і застосування загальнонаукових та специфічних парадигм тією чи іншою локальною цивілізацією або державою з урахуванням її менталітету.

На думку Є. Ямбурга, дискусія навколо ціннісних орієнтирів реформування сучасної освіти, відображає зіткнення чотирьох освітніх парадигм: когнітивно-інформаційної, особистісної, культурологічної, компетентнісної. Автор підкреслює, що кожна із парадигм адекватно відтворює лише частину дійсності та фіксує свою увагу на тому, що вважати результатом освіти [13].

Когнітивно-інформаційна (знаннєва, традиційна) парадигма, спираючись на потужну традицію, яка йде ще від Аристотеля, неодноразово підсилену

позитивізмом і раціоналізмом Нового часу, перебуває на засадах необхідності передачі людині максимальної кількості накопичених людством знань, умінь, навичок.

Науковці оцінюють когнітивно-інформаційну парадигму як дезадаптивну для особистості. У цей час іде пошук і розроблення культурологічних моделей освіти, найважливішою функцією яких є гуманітарна, яка полягає у збереженні і відновленні екології людини: її тілесного і духовного здоров'я, сенсу життя, особистої свободи, моралі ("Школа діалогу культур" – В. Біблер, С. Курганов; „Школа комунікативної дидактики” – В. Тюпа, Ю. Троїцький; особистісно орієнтована освіта – І. Бех, Є. Бондаревська, В. Серіков, І. Якиманська та ін.).

Особистісна парадигма переакцентує увагу з інтелектуального на емоційний та соціальний розвиток особистості, на розвиток особистості як індивідуальності у її самотності, унікальності, неповторності. Перенесення акцентів убачається у пріоритетності самовизначення та саморозвитку особистості над її інформатизацією; розумінні, усвідомленні та визначенні свого місця у світі над його освоєнням; у становленні суб'єктної позиції учня (чи студента) в освітньому процесі, який повинен бути побудований таким чином, щоб забезпечувати особистісний смисл діяльності тих, хто вчиться, створювати простір для прояву і розвитку їхньої індивідуальності, здійснення свободи вибору.

Однак, на думку Є. Ямбурга, випускники, виховані на засадах особистісної парадигми, далеко не у всьому відповідають суворим вимогам сучасного прагматичного суспільства [13].

Культурологічна парадигма акцентує на формуванні особистості дитини, не заперечуючи необхідності опанування учнями позитивних знань та набуття відповідних умінь. При цьому культурологічна парадигма, на відміну від особистісної, розглядає свободу та примус як взаємодоповнювальні начала, вважаючи повне заперечення примусу в освіті запереченням культури і вбачаючи своє основне завдання в передаванні цінностей культури наступним поколінням.

Компетентнісна парадигма є розвитком когнітивно-інформаційної. Однак, на відміну від неї, усвідомлює неможливість і недоцільність безкінечного розширення інформації, що передається наступним поколінням. З позицій компетентнісної парадигми очікуваним результатом освітнього процесу є набір заявлених державою ключових компетенцій, без яких неможлива діяльність сучасної людини в інтелектуальній, суспільно-політичній, комунікаційній, інформаційній та інших сферах, а не система знань, умінь та навичок.

Проведений огляд класифікацій парадигм дає можливість констатувати, що всі вони взаємопов'язані за домінантною ролі загальнонаукової парадигми. Антропологічна освітня парадигма є більш узагальненою по відношенню до

таких окремих видів парадигм, як гуманістична, культурологічна, гуманітарна, особистісно зорієнтована та ін.

У сучасній освіті триває реалізація зазначених вище історичних моделей освіти. Ці парадигми мають право на існування і на подальші наукові та практичні дослідження.

В. Кремень стверджує, що освіта повинна формувати людину, здатну жити в системі постійно змінюваних координат, спроможної сприймати і творити зміни, здатної відокремити розумні зміни від нерозумних [8, с. 16]. Це зумовлює необхідність зміни змістових компонентів освіти і стає вкрай важливим на тлі негативних процесів, що відбуваються протягом останніх десятиліть в українській системі освіти: відсутність зацікавленості навчанням з боку учнів (студентів); низька професійна кваліфікація молодих спеціалістів (у тому числі й педагогів); посилення однолінійності навчального процесу; орієнтування на масові форми загального знання і т. д.

За В. Андрущенком, новітня парадигма має забезпечувати не лише адаптивне ставлення людини до дійсності, але й розвиток самої дійсності відповідно до людських вимірів життя. Центром цієї парадигми, на думку автора, є освіта, яка розвивається як відповідь на виклик цивілізації і одночасно як відповідь на потреби людини знайти своє місце і можливості самореалізації у новому глобальному просторі [2, с. 5-6].

Такою парадигмою, на наш погляд, є нова парадигма ХХІ століття – інноваційна. Саме інноваційна освіта покликана зберегти і розвинути творчий потенціал людини. Головний принцип інноваційної освіти полягає в тому, що вона скерована на формування світогляду, орієнтованого на багатокритерійність рішень, терпимість до інакомислення й відповідальність за свої дії. Нова парадигма як пріоритетне завдання освіти (загальної, середньої та вищої) передбачає орієнтацію на інтереси особистості, адекватні сучасним тенденціям суспільного розвитку.

Народження нової парадигми освіти, яке супроводжується розробкою нових цілей, ціннісних орієнтацій, перебудовою методологічних, теоретичних, світоглядних і технологічних основ з урахуванням нових фактів, що не відповідають старій теорії (парадигмі), за твердженням Т. Куна, становить дійсно наукову революцію.

Освітня реформа на теренах України здійснюється в дусі стратегії доповіді Міжнародної комісії під керівництвом Жана Делора “Освіта ХХІ століття”, підготовленої для ЮНЕСКО (1996 р.); Лісабонської угоди, Болонського процесу, інших міжнародних угод в галузі освіти. Крім того, сучасна вітчизняна освіта набула значного розвитку за декількох причин: 1) затвердження Указом Президента України “Національної доктрини розвитку освіти України

XXI століття”; 2) виходу у світ декількох Указів Президента України з проблем розвитку освіти; 3) прийняття Законів України “Про вищу освіту”, “Про освіту”; 4) затвердження Державної програми “Вчитель”; 5) підписання Болонської декларації.

У Національній доктрині розкрито обов’язок держави щодо забезпечення основних напрямів діяльності освітніх установ, наголошено на національному характері освіти і виховання, рівних можливостях для здобуття якісної освіти, накреслено шляхи забезпечення безперервності освіти, навчання впродовж життя, підкреслено необхідність застосування інформаційних технологій в освіті. Чітко сформульовано вимоги до сучасного управління освітою, до економіки освіти, вказано на необхідність поєднання освіти і науки, підготовки педагогічних і науково-педагогічних кадрів, які були б спроможні забезпечувати соціальні гарантії учасникам навчального процесу. У доктрині визначено стратегічні завдання освітньої галузі у сфері міжнародної співпраці.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок з напрямку.

Підсумовуючи, зазначимо, що нова парадигма освіти має вирішити труднощі, що виникли у традиційній освітній парадигмі, оскільки спрямована на формування високого професіоналізму і компетентності; креативного мислення; активної, творчої, ініціативної особистості; конкурентоспроможного фахівця, здатного працювати в нових умовах ринку; ділових якостей, що характеризуються високим рівнем фахової, професійної підготовки; науковими основами управління; високим рівнем адміністративних здібностей; високими морально-етичними якостями.

На нашу думку, є актуальним та потребує подальших наукових і методичних розвідок питання розвитку системи освіти для забезпечення переходу України до сталого розвитку.

Література

1. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М.: Издат. дом Шалвы Амонашвили, 1995. – 496 с.
2. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття і пошук пріоритетів / В. Андрущенко // Філософія освіти. – 2005. – № 1. – С. 5-17.
3. Боголюбов В. М. Місце освіти для сталого розвитку в концепціях і стратегіях переходу до сталого розвитку / Боголюбов В. М. // Матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. з міжнародною участю [“Стратегії розвитку екологічної освіти у XXI столітті” (м. Миколаїв, 27-28 березня 2014 року) / Чорноморський державний університет імені Петра Могили]. – Миколаїв : ФОП Швець, 2014. – С. 20-26.
4. Всемирная конференция ЮНЕСКО по образованию в интересах устойчивого развития (Четыре цели) (Бонн, 32 марта – 2 апреля 2009). –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.esd-world-conferens-2009.org/ru/o-vsemirnoi-konferencii-po-obrazovaniju-v-interesakh-ustoichivogo-razvitiya-esd/celi.html>

5. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К: Либідь, 1997. – 376 с.

6. Калин В.И. Парадигмы образования в современной мировой педагогической практике / В. И. Калин // Збірник матеріалів II Міжнародної наукової конференції: Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи, м. Харків, ХДАДМ, 15-16 квітня 2010. – Харків: ХДАДМ, 2010. – С. 44-46.

7. Колесникова И. А. Педагогические цивилизации и их парадигмы / И. А. Колесникова // Педагогика. – 1995. – № 6. – С. 84-89.

8. Кремень В. Освіта у контексті сучасних соціокультурних змін / В. Кремень // Філософія освіти. – 2008. – №1-2 (7). – С. 15-21.

9. Плахотнік О. В. Суб'єкт в освітньому просторі: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук; спец. 09.00.03 “Соціальна філософія та філософія історії” / О. В. Плахотнік. – Харків, 2004. – 19 с.

10. Родионов Б. У. Стандарты и тесты в образовании / Б. У. Родионов, А. О. Татур. – М.: Просвещение, 1995. – 48 с.

11. Рудишин С. Д. Системний підхід до вищої освіти в Україні : освіченість, компетентність, національні цінності / Рудишин С. Д. // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 3. – С. 69-75.

12. Саух П. Ю. Сучасна освіта: портрет без прикрас (між негативною креативністю ідей і українською вестернізацією / П. Ю. Саух // Матеріали першої Всеукраїнської науково-практичної конференції “Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти [авторський колектив: В. Г. Кремень, О. В. Сухомлинський, І. Д. Бех, В. О. Огнев'юк та ін.] – Київ, 2011. – С. 77-91.

13. Ямбург Е. А. Школа для всех / Е. А. Ямбург. – М.: Новая школа, 1996. – 352 с.

14. Rudyshyn S. Strategy of Coevolution Between Biosphere and Society: Ukrainian Dimension / Rudyshyn S. // The Advanced Science Journal. United States. ISSN 22219-74X. – 2014. – ISSUE 2. – P.90-94.

Б. О. Грудинин

СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ НОВОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ

В статье рассматривается дефиниция понятия “парадигма”, рассмотрено классификации основных образовательных парадигм. Характеризуются тенденции развития современного образования с точки зрения разных образовательных моделей.

Ключевые слова: парадигма, образовательная парадигма, парадигма, образование, образовательное пространство, модель образования.

B. O. Hrudynin

MODERN EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE NEW PEDAGOGICAL PARADIGM

The article deals with the definition of the concept of paradigm, the classification of the basic educational paradigms. The trends of modern education in terms of different educational models are characterized.

Key words: paradigm, educational paradigm, education, educational space, educational model.

УДК 378

Д. О. Козлов

СКЛАДОВІ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК ПРЕДМЕТ ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті висвітлено підходи зарубіжних учених до трактування складових управлінської компетентності майбутнього викладача вищої школи. З'ясовано сутність понять "компетентність" і "компетенція" та особливості їх трактування в британському й американському варіантах англійської мови та європейському й американському освітньому просторі. Схарактеризовано складові управлінської компетентності майбутнього викладача вищої школи й показники рівня управлінської компетентності викладача ВНЗ. Доведено, що в складові управлінської компетентності викладача вищої школи, як і будь-якої іншої освітньої інституції, засновані на засадах теорії управління людськими ресурсами.

Ключові слова: управлінська компетентність, складові управлінської компетентності, майбутній викладач, вища школа.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Потреба в модернізації професійно-людських ресурсів, зумовлена швидкоплинними соціально-економічними процесами, що відбуваються в нашій країні, розвитком суспільства знань, залежністю працевлаштування випускників вищих навчальних закладів від ринкових механізмів, вимагає переорієнтації вищої освіти на професійну підготовку фахівців на основі застосування компетентнісного